

Muzeul civilizației țărănești din nord-vestul României

Daniela Oltean

Existența unui muzeu etnografic în aer liber aici în nord-vestul României, la fruntarii de țară, s-a impus ca o necesitate stringentă având o dublă menire: salvarea valorilor patrimoniale tradiționale și popularizarea culturii autohtone, prin integrarea zonei într-un circuit turistic internațional.

Primul pas hotărâtor pe acest drum l-au făcut sătenii de la Măriuș, care printr-o generozitate extrem de rar întâlnită, au donat Muzeului Județean Satu Mare 40 de hectare de pământ, cu dorința ca din el să "răsară" un muzeu al satului, și cu speranța că prin intermediul acestuia satul și țăranul român vor fi cu adevărat veșnici. Și pentru a nu lăsa să se aștearnă uitarea peste ceea ce înseamnă istorie și tradiție locală, oamenii de la Măriuș au dorit să țină istoria la ei acasă. De aici s-a născut ideea ca la Măriuș să ia naștere un muzeu etnografic în aer liber, un muzeu spre aducere aminte, spre cunoaștere și păstrare la loc de cinste a culturii și civilizației populare specifice nord-vestului românesc.

Muzeul a devenit realitate în momentul în care Mănăstirea de la Măriuș și-a deschis porțile devenind un loc de pelerinaj spre care se îndreaptă mii de credincioși de pe meleagurile sătmărene, precum și din județele învecinate. Proiectul spiritual al acestui univers al vieții rurale se dorește a fi o trecere de la lumea profană, laică (reprezentată de arhitectura civilă țărănească), spre lumea sacră, creștină, reprezentată de edificiul mănăstirii așezată pe înălțimea ce domină întreaga zonă, ca un simbol protector și sacralizant.

Beneficiind de generozitatea pe care o oferă terenul avut la dispoziție (câmpie, deal, pădure, izvor), proiectul prevede și reprezentarea zonelor etnoculturale învecinate Sătmăruului: Sălajul, Bihorul și Maramureșul, reunind astfel într-un tot unitar simbolurile culturii și civilizației tradiționale din nord-vestul României.

Ținând cont de faptul că această parte de țară are atributele multiculturalității în care trăsăturile specifice culturilor etnice își păstrează originalitatea sau se întrepătrund, în muzeul de la Măriuș se vor regăsi și mărturii ale arhitecturii populare specifice minorităților naționale, cu particularități ce caracterizează tipologia construcțiilor, planimetria, materialele utilizate, contribuind astfel la crearea unui habitat cât mai complex.

Extrem de încântați de valoarea și scopul acestui proiect, o serie de reprezentanți ai autorităților din țările vecine (Ungaria, Germania) și-au exprimat intenția justă de a sprijini financiar realizarea muzeului în aer liber. Astfel landul Baden Württemberg va finanța toate cheltuielile necesare achiziționării, demontării și strămutării unor obiective de arhitectură populară specifică populației șvabești din județul nostru, urmând ca muzeul să fie inclus în publicațiile de specialitate din Germania.

Pentru a îmbina trăsăturile culturale cu cele specifice unei activități turistice și pentru a oferi publicului vizitator facilități diverse și diversificate, proiectul prevede de asemenea realizarea unei zone de agrement cu un lac de acumulare, căsuțe de camping, restaurant, magazine de artă populară.

Descrierea funcțională și tehnologică

a) ARHITECTURA

Terenul studiat are o suprafață de circa 40 ha, fiind amplasat în partea sud-estică a localității Măriuș, teren delimitat la nord de o livadă, la est și sud de liziera pădurii și la vest de Valea Seciului, flancată de un versant abrupt împădurit, cu orientare estică.

Terenul coboară de la est spre vest, având o orientare vestică, diferența de nivel fiind de cca.80 m, fiind străbătut de mai mulți torenți care debusează în Valea Seciului.

În vederea agrementării zonei și rezolvării rezervei de apă pentru consum și P.S.I. este propusă amenajarea unui baraj pe Valea Seciului, având o suprafață de 2,11 ha.

Accesul spre zonă se realizează pe D.J. 193 până la Valea Vinului, pe D.C.22 până la biserica din Măriuș (drum propus pentru modernizare), legătura de aici până la zona amplasamentului având o lungime de 1.300 m, necesitând mici retușări de traseu, precum și amenajarea unui podet.

Rezolvarea funcțională a ansamblului a ținut seama de trei tipologii de construcții care vor fi amplasate în sit, și anume:

- construcții noi pentru preluarea unor funcțiuni necesare pentru zona studiată:

- administrație, ateliere restaurări, căsuțe camping, recepție, poarta, C.T. Toate aceste construcții vor avea un aspect plastic-arhitectural subordonat specificului zonei studiate;

- construcții replici ale unor clădiri care se găsesc pe teren dar nu au putut fi achiziționate sau au fost distruse în timp, având materiale documentare (schițe, fotografii) după care pot fi reconstituite;

- construcții vechi mutate în cadrul incintei muzeului, selecționate în urma studiului etnologic efectuat.

Rezolvarea funcțională a ținut cont de situația de la fața locului, de existența unor torenți și a unor zone cu vegetație abundentă care au delimitat natural cele trei zone funcționale, zona administrație-dotări, zona de muzeu demonstrativă (având construcții replici - active) și zona contemplativă a muzeului ce va cuprinde construcțiile strămutate.

a. 1. Zona administrativă dotări - este formată din 28 de obiective, după cum urmează:

Obiectiv nr. 1. - Clădire poartă administrație, însumând 425,68 mp, având ca funcțiuni: hol, 5 birouri, cabina poartă, expoziție permanentă, depozite și adăpost A.L.A., grup sanitar, având un regim de înălțime D+P.

Obiectiv nr.2.- Atelier de restaurări obiecte hârtie, piele, sticlă, însumând 99.0 mp, dezvoltat pe parter, având în componență următoarele funcțiuni: terasă, hol, vestiar + grup sanitar, atelier și depozit.

Obiectiv nr.3 - Atelier restaurări obiecte din lemn, însumând 99,0 mp, dezvoltat pe parter, având în componență următoarele funcțiuni: terasă, hol, vestiar + grup sanitar, atelier și depozit.

Obiectiv nr.4 - Atelier restaurări obiecte metalice, însumând 99,0 mp, dezvoltat pe parter, având în componență următoarele funcțiuni: terasă, hol, vestiar + grup sanitar, atelier și depozit.

Obiectiv nr. 5 - Clădire recepție - restaurant, dezvoltată pe un nivel, însumând o suprafață de 297,84 mp, având un hol, recepție + depozit bagaje, grup sanitar public, bar, restaurant, coridor, grup sanitar + vestiar personal, depozit, birou, bucătărie și oficiu.

Obiectiv nr. 6-21 - căsuțe camping având un singur nivel și însumând 30,96 mp, având un vestibul, un grup sanitar, o cameră și o terasă.

Obiectiv nr.22-28 - Chioșcuri pentru vânzări băuturi răcoritoare, dulciuri și suveniruri, având fiecare o suprafață de 10 mp.

Clădirile propuse preiau elemente tradiționale din zonă, având acoperișuri tip șarpantă, structura de rezistență din ziduri și cadre de b.a., planșee din beton armat, cu excepția căsuțelor camping și a chioșcurilor care au o structură de rezistență din lemn. Tot aici a fost prevăzută și o centrală termică, un post de transformare și o remiză P.S.I., construcție ce însumează 32 mp.

a.2. Zona de muzeu demonstrativă - Zona cuprinde replici ale unor ateliere meșteșugărești de olărit, lădărit, fierărie, dulgherie, care prelucrează materialele cu tehnici populare autohtone; meșterii populari angajați făcând demonstrații în timpul vizitării muzeului de către turiști, aceștia putând contribui efectiv la executarea unor obiecte pe care le vor păstra apoi ca suveniruri sau care vor fi valorificate în muzeu. Tot în aceste ateliere se vor produce obiecte de artizanat destinate vânzării către public, inspirate din creația tradițională, cultivând astfel gustul față de ceea ce reprezintă frumosul în arta populară.

Zona este formată din 9 obiective, dispuse astfel:

Obiectiv nr. 1. - Atelier olărit, însumând 115,89 mp., dezvoltat pe parter, având următoarele încăperi : coridor, vestiar+grup sanitar, birou, depozit, depozit produse finite, atelier terasă.

Obiectiv nr. 2. - Atelier lădărit, însumând 115,89 mp., dezvoltat pe parter, având următoarele încăperi : coridor , vestiar + grup sanitar, birou, depozit, depozit produse finite, atelier, terasă.

Obiectiv nr. 3. -Atelier dulgherie, însumând 115,89 mp.dezvoltat pe parter, având următoarele încăperi : coridor, vestiar + grup sanitar, birou, depozit, depozit produse finite, atelier, terasă.

Obiectiv nr.4 - Atelier fierărie, însumând 115,89 mp, dezvoltat pe parter, având următoarele încăperi: coridor, vestiar , grup sanitar, birou, depozit, depozit produse finite, atelier, terasă.

În zona de lângă pădure a fost propusă construirea a 5 case servind ca locuințe de serviciu personalului administrativ, construite în stil tradițional.

Obiectiv nr.5-9 - Căsuțe administrative, 5 bucăți, însumând fiecare 56,24 mp, având următoarele încăperi: tinda, vestibul, baia ,bucătărie, cămară și o cameră.

Clădirile propuse preiau elemente tradiționale din zonă, având acoperișuri tip șarpantă, structura de rezistență din zidărie și cadre de b.a., planșee din beton armat, cu excepția caselor pentru administrație care au o structură de rezistență realizată din lemn.

Menirea acestei zone demonstrative este aceea de a pune în lumină priceperea și îndemânarea cu care țăranul a știut și știe să prelucreze materiile prime pe care le are la îndemână în propria gospodărie, dovedind astfel capacitatea de a îmbina utilul cu frumosul, simțul practic cu talentul creator.

a.3.Zona contemplativă - în această zonă vor fi amplasate obiectivele arhitecturale recenzate în urma studiului etnografic efectuat.

Zona preia tipologia satelor din nord-vestul României și anume satul liniar, satul răsfirat și satul împrăștiat.

1.Satul liniar se întinde lângă liziera pădurii, având propusă amplasarea a 20 de gospodării, o biserică, fântâna satului și în zona accidentală pivnițe pentru păstrarea vinului.

2.Satul răsfirat este amplasat de-a lungul aleii accidental carosabil, fiind propusă amplasarea a 25 de gospodării pe 5 străduțe, în zona centrală fiind amplasată biserica, școala și casa bocotanului. Pe drumul care duce spre pârâu au fost amplasate fierăria, moara cu apă, pâlincia.

Obiectivele au fost depistate pe teren în timpul cercetărilor efectuate în județele Satu Mare, Sălaj, Bihor, Maramureș.

3. Satul împrăștiat este amplasat în zona cea mai înaltă a muzeului, având un număr de 18 gospodării, o biserică, o stână și un izvor.

Pentru materializarea acestui proiect, specialiștii Muzeului Județean Satu Mare, având sprijinul competent al cercetărilor de la Muzeul Satului București, în urma unei susținute activități de cercetare ce a durat 7 ani, au depistat pe teren obiectivele ce urmează să facă parte din Muzeul de la Măriuş, reușind să achiziționeze până la ora actuală 16 gospodării țărănești (11 obiective fiind strămutate la Măriuş), din localitățile: Măriuş (județul Satu Mare); Valea Vinului (județul Satu Mare); Gherța Mică (județul Satu Mare); Turț (județul Satu Mare); Pomi (județul Satu Mare); Roșiori (județul Satu Mare); Mânău (județul Maramureș); Tătărești (județul Satu Mare); Apa (județul Satu Mare); Vama (județul Satu Mare); Berchezoaia (județul Maramureș); Buteasa (județul Maramureș); Moişeni (județul Satu Mare); Bixad (județul Satu Mare); Cămarzana (județul Satu Mare)..

A fost de asemenea întocmită documentația pentru arhitectură civilă și religioasă specifică județelor Satu Mare, Bihor, Sălaj, Maramureș amintind aici doar câteva localități ce au fost studiate: Cristur, Valcău de Jos, Grobei, Preoteasa, Archid, Buteasa, Berchezoaia, Stâna, Valea Vinului, Comlăușa, Gherța, Ulmeni, Măriuş, Vama, Chiejd, Tătărești, Turț, Cehei, Cămarzana, Bârsăul de Sus, Borlești, Șomcuta, Bixad, Hodod, Chilia, Corund, Terebești, Căuaș, Arduș, Sanislău, Resighea, etc.

Suprafața de teren donată de locuitorii satului Măriuş (comuna Valea Vinului), și anume 40 de ha de pământ, a intrat în proprietatea Muzeului Județean Satu Mare, Muzeul de la Măriuş constituindu-se ca o secție a muzeului sătmărean. Politica de achiziții susținută în ultimii 6 ani de instituția noastră s-a axat îndeosebi pe achiziționarea unor monumente de arhitectură populară, precum și a unor piese ce întregesc universul vieții rurale, fie că este vorba despre ateliere meșteșugărești, obiecte de uz - casnic, unelte agricole sau textile utilitare, decorative, port popular, etc.

Toate aceste eforturi depuse de specialiștii Muzeului Județean Satu Mare (alături de autorul proiectului, firma S.C. Comarh S.R.L. Satu Mare), sprijinite financiar în cea mai mare măsură de către Ministerul Culturii, vor fi pe deplin recompensate în momentul în care Muzeul de la Măriuş își va deschide porțile, oferind prin funcționalitate locuri de muncă oamenilor ce trăiesc în această zonă, dar îndeosebi oferind multiple și complexe modalități de cunoaștere a valorilor tradiționale.

Prezența vizitatorului va fi asigurată astfel de oferta extrem de generoasă: vizitarea muzeului; participarea efectivă la producerea obiectelor de artă populară; spectacole folclorice; participarea la slujbele religioase de la mănăstire; tabere de creație populară, artă, poezie; tratament și cazare în zona de agrement a muzeului; închirieri de case țărănești pentru cei ce doresc să trăiască câteva zile în atmosfera specifică satului românesc autohton etc..

Așezat într-un mediu natural atât de generos, la poale de Codru brăzdat de izvorul a cărui legendă ne povestește despre tămăduirile miraculoase pe care le-a făcut apa sa ("Izvorul Tămăduirii"), Măriuşul are menirea de a deveni un centru al creației materiale și spirituale specifice nord-vestului României, în care valorile tradiționale să se îngemăneze cu cele contemporane, salvate astfel împreună de la dispariție sau degenerare.

Cu certitudine, Muzeul Civilizației Țărănești din nord-vestul României, loc de pelerinaj și de păstrare într-un spirit a ceea ce a fost bun în trecut, loc în care ne vom putea cunoaște obârșiile, va deveni un simbol al civilizației tradiționale românești, al universului valorilor patrimoniului cultural popular creat cu ingeniozitatea și dragostea de frumos caracteristică țaranului român.

Poate chiar numele acestui sat, nume ce se apropie de Divinitate: MARIA, MĂRIE, MĂRIUȘ, a făcut ca Măriuşul să nu fie un sat ca toate celelalte sate.

The peasant civilization museum from north-west of Romania
(Summary)

Măriuş village from Satu Mare county is the place in which will originate one of the largest ethnographical museums in the open air in Romania. The inhabitants of Măriuş donated to Satu Mare County Museum more than forty hectares of land. That is why the project of a museum was prepared, a museum that is representative for the peasant culture and civilization in the north-west of Romania.

The existence of an ethnographical museum in the open air here, in the north-west of Romania was necessary, having a double mission : the rescue of traditional and patrimonial values and the dissemination of native culture, bringing the zone in an international touristic circuit .

The ground is generous (plains , hills , woods , springs), so the project stipulates that ethnographical zones neighbouring to Sătmar, respectively: Sălaj , Bihor and Maramureş will be also represented.

Counting on the fact that the Romanian north-west is a multicultural zone, in Măriuş museum will recover , also, typical evidence of the national minorities civilization, with specific features.

Alongside of peasant household will find place, quite alike in native villages, further constructions which were integral parts of peasant world: school, town hall, grocery, technical installations, sheepfold, well of the village. Certainly, a weighty place will have the three woodchurches, monuments of folk architecture, which survived in time, typical for three types of villages comprised in the project. And because it did not exist village without skilled craftsmen, in Măriuş handicraft will be equipped workshops, with concrete demonstrations, destined to point out the skill and ability of the villager in processing of raw materials from his own farmstead.

The project stipulates that an amphitheatre, a library will be also built , so Măriuş will become a real cultural centre, settled in a very generous environment, at the foot of the forest, having a legendary spring with miraculous recoveries.

In order to combine cultural features with those typical of a touristic activity and in order to offer the public at large diverse facilities , the project stipulates that pleasure will be materialized resort, with a lake, camp houses, a restaurant, folk-art shops.

